

NIEUWSBRIEF

Werkgroep Avifauna Drenthe

AD INTERIM

Ongeveer 2.000 Veldleeuweriken hadden we vanochtend (24 oktober) op onze trektelpost op het Ballooerveld. Zoveel hadden we nog niet eerder geteld. Op andere locaties werden zelfs meer dan 7.000 exemplaren gezien. Je zou het niet zeggen, maar het gaat erg slecht met de Veldleeuwerik in Nederland. In 25 jaar tijd is het broedbestand meer dan gedecimeerd.

Het verhaal van Henk-Jan Ottens van SOVON op de WAD-avond in Roden was schrikbarend en tekenend voor alle vogels van het agrarische landschap. Hoewel er miljoenen euro's aan agrarisch natuurbeheer worden besteed, rennen de aantallen nog steeds in hard tempo achteruit. Een knappe vogel die in het huidige agrarische landschap nog zijn jongen groot kan brengen. De agrarische sector moet echt het roer omgooien, als we de weidevogels tenminste willen behouden.

Een schokkend bericht was ook een spectaculaire terugval van het aantal Roeken in Drenthe. Hierover werd in de vorige WAD-Nieuwsbrief bericht. Het heeft mij in elk geval behoorlijk geraakt. Deze parmantige vogel is al tijden het onderwerp van verhitte discussies. In veel gemeenten wordt de Roek niet echt getolereerd en wordt met man en macht gewerkt om hele kolonies te verjagen en/of te verplaatsen. Het gevolg is dat de soort weliswaar afneemt, maar het is maar de vraag of de overlast hierdoor verminderd. Door nieuwe vestigingen van (kleinere) kolonies kan de Roek juist voor meer overlast zorgen.

Goed nieuws is er over de Drentse vogel van het jaar, de Boomklever. Het project is geslaagd, een groot deel van Drenthe is onderzocht.

Met een huidige stand van meer dan 1.500 paar is wel duidelijk dat de Boomklever met een flinke opmars in Drenthe bezig is. De groei is op dit moment explosief. Lees hier meer over in deze Nieuwsbrief.

Tot slot nog de vogelgriep. De media staat bol van alarmerende berichten over het gevaar dat de vogelgriep overslaat op mensen. Ik ben benieuwd wat de politiek gaat verzinnen. Oplossingen hebben vaak een sterk sturend karakter. Denk maar aan de vastgestelde 800 hectare foerageergebied voor ganzen en Smienten, waarbinnen vrij gefoerageerd mag worden, maar waarbuiten naar harte-lust geschoten mag gaan worden. Misschien moeten we de trekbanen van de trekvogels verleggen? Of is het beter als we met zijn allen mondkapjes gaan dragen wanneer we het veld in gaan?

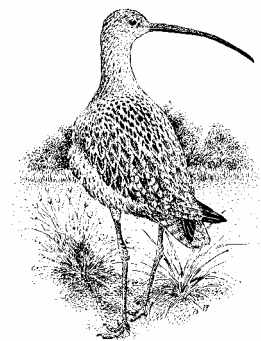
Harold Steendam

SOVON

Jaargang 17 (nr. 5): november 2005

Drentse Vogel van het Jaar 2005: Boomklever.....	3
Noordse Goudvinken in Nederland	3
Wintertelling 2004/05 en BSP-nb	4
Resultaten WAD-trekteldag 2005.....	5
Voorlopige resultaten broedvogels LOFAR.....	6
Programma Landelijke SOVON/NCN-dag	8

COLOFON

De WAD-Nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe en wordt gratis toegezonden aan alle medewerkers van de WAD en SOVON in Drenthe. Tevens wordt de Nieuwsbrief verspreid onder de medewerkers van de Werkgroep Kerkuilen Drenthe.

Voor toezending buiten de hierboven vermelde doelgroep kan een verzoek worden gedaan aan het bestuur van de WAD: *Postbus 431, 9400 AK te Assen.*

De Nieuwsbrief dient als informatiebulletin voor de districtscoördinator en vertegenwoordigers van de ledenraad van SOVON voor Drenthe.

De Stichting WAD fungeert als districtsraad voor de vereniging SOVON. De Nieuwsbrief verschijnt vijf keer per jaar.

Redactie/vormgeving:

Karin Uilhoorn
Zwette 66
8446 MK Heerenveen
e-mail: uilhoorn@tip.nl

WAD OP HET INTERNET

Op www.avifaunadrenthe.nl kunt u de website van de Werkgroep Avifauna Drenthe vinden. Daar kunt u deze, maar ook alle voorgaande Nieuwsbrieven lezen en eventueel downloaden in pdf-formaat.

INSTUREN KOPIJ

Kopij voor de Nieuwsbrief kan opgestuurd worden naar het redactieadres. Ook is het mogelijk om via de website kopij naar het algemene e-mailadres van de WAD te sturen, namelijk: info@avifaunadrenthe.nl.

Onze voorkeur gaat uit naar aanlevering in digitale vorm, liefst via e-mail. Dit kan in text-formaat, maar ook als WORD-bestanden (*.doc). Grafieken en/of tekeningen in JPEG- (.jpg) of GIF-formaat, niet in BMP. Afbeeldingen kunnen ook in het document worden verwerkt.

VAN DE REDACTIE

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in januari 2006. Kopij moet vóór 1 januari binnen zijn op het redactieadres. Later ingeleverde stukken blijven liggen tot maart 2006.

VERZENDING VAN DE WAD-NIEUWSBRIEF

De laatste tijd wordt steeds meer informatie digitaal uitgewisseld. Dat scheelt kopieer- en verzendkosten. Op verzoek van SOVON willen we binnen de WAD inventariseren wie de Nieuwsbrief voortaan per e-mail zou willen ontvangen. Iedereen die dit wil wordt verzocht een mailtje te sturen aan Remco Drewes (r.drewes@home.nl). Na bundeling van de reacties zal uw e-mailadres door de WAD doorgestuurd worden naar SOVON.

Wilt u de Nieuwsbrief gewoon per post blijven ontvangen, dan hoeft dus geen verdere actie ondernomen te worden. Mocht u per ongeluk twee Nieuwsbrieven op hetzelfde adres ontvangen, geef dit dan door aan de redactie.

VERHUISPLANNEN?

Vergeet dan niet om ook de WAD een adreswijziging te sturen. Het zou jammer zijn als de Nieuwsbrief naar een verkeerd adres gestuurd wordt. Soms komen we pas na langere tijd via-via tot de ontdekking dat iemand al lang verhuisd is.

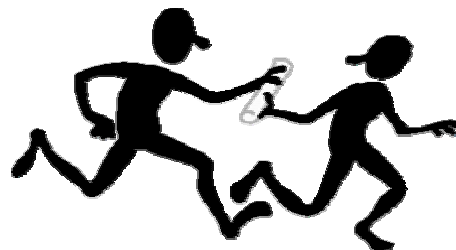
AGENDA

26 nov landelijke SOVON-dag
17 dec ganzen/zwanentelling

Ook iets te melden voor de agenda? Een lezing over vogels of een andere activiteit? Dit kunt u doorgeven op het redactieadres!

GEZOCHT: NIEUWE REDACTIE VOOR DE NIEUWSBRIEF!

Met ingang van volgend jaar stopt de huidige redactie met de vormgeving van de WAD-Nieuwsbrief. Om die reden is de WAD met spoed op zoek naar een nieuwe en enthousiaste vormgever.

Lijkt je dit leuk werk, heb je affiniteit met vogels in het algemeen en die van Drenthe in het bijzonder en ben je handig met computers, meld je dan aan bij iemand van het bestuur.

DRENTSE VOGEL VAN HET JAAR 2005: DE BOOMKLEVER

In de vorige Nieuwsbrief gaven we een voorlopige tussenstand van het aantal territoria Boomklevers uit het broedseizoen 2005. Nadien zijn er nog weer enkele formulieren binnengekomen.

Zo melden de mensen van IVN-Roden 52 territoria uit hun telgebieden (omgeving Roden).

Vanuit ZW-Drenthe, vanouds een kerngebied in onze provincie, meldt Arend van Dijk er maar liefst 569. Deze vond hij verdeeld over 14 atlasblokken, waaronder een aantal grensblokken. Hier zit ook het atlasblok bij met het hoogste aantal territoria van voorjaar 2005. Blok [16-47], waar ondermeer Havelte in valt, telt maar liefst 153 territoria. Het is niet te verwachten dat één van de blokken die nog ingeleverd moet worden een hoger aantal zal opleveren.

Het atlasblok met het op één na hoogste aantal is [12-43] met het grootste deel van Assen en met het Asserbos. Uit dit blok werden 91 territoria gemeld.

Het overgrote deel van de formulieren is nu binnen (111 blokken). En de boomklevverteller is ondertussen doorgetikt naar 1.522. Erg veel zal daar niet meer bij komen van de formulieren die nog zullen binnenkomen, geschat tussen 75 en 125.

De komende tijd zullen we de losse meldingen gaan verwerken wat hier en daar nog tot enkele extra territoria zal leiden. Verder is het zo dat ongeveer tien blokken niet zijn onderzocht; in een aantal van deze blokken zitten ongetwijfeld Boomklevers.

Het aantal van 1.522 zal dus nog verder oplopen. Ter vergelijking nog even het aantal uit de recente inventarisatie voor de broedvogelatlas in herinnering gehaald: in 1998-2000 werden er 583-726 geschat, meer dan een verdubbeling! Op onze website < www.avifaunadrenthe.nl > staat een overzicht van de getelde blokken en de gevonden aantallen per blok.

Om de blokken die afgelopen voorjaar niet bezocht zijn toch nog mee te kunnen nemen in het totaaloverzicht, is besloten die het komende voorjaar (2006) te onderzoeken. Dat geeft tevens de gelegenheid om blokken die wegens omstandigheden (ziekte, PTT-perikelen, slecht weer op geplande teldagen, e.d.) niet, onvoldoende of niet in de juiste periode zijn geteld, alsnog te onderzoeken.

De nieuwe Drentse Vogel van het Jaar, de Waternip, is aanmerkelijk minder arbeidsintensief en we denken dat dat prima te combineren valt. In Drent-

se Vogels van najaar 2006 zal een artikel verschijnen over het onderzoek naar het aantal en de verspreiding van de Boomklever, met daarin ook gegevens over biotoop e.d.

NB: De organisatie van de nog te tellen en opnieuw te tellen gebieden zullen we begin 2006 op gaan pakken.

**Remco Drewes,
Harold Steendam
en Hans Olk**

NOORDSE GOUDVINKEN IN NEDERLAND

Wie in de eerste twee weken van november regelmatig buiten was heeft kunnen opmerken dat er meer dan normale activiteit van Goudvinken is. Veel telposten melden doortrek van Goudvinken (*Pyrrhula pyrrhula europea*, onze vertrouwde Goudvinken) en Noordse Goudvinken (*Pyrrhula pyrrhula pyrrhula*, een andere, noordelijke ondersoort). Bij deze laatste zitten vogels die opvallen doordat ze een afwijkend geluid voortbrengen, een geluid dat sterk lijkt op het geluid van een kindertrompetje. Vandaar dat ze ook wel Trompetgoudvink of Noordse trompetgoudvink worden genoemd. Dit trompet-geluid maken ze zowel in de vlucht als zittend in struiken bij het foerageren en is echt duidelijk te onderscheiden van het bekende djuu-geluid.

Ook vorig najaar en winter waren er Noordse Goudvinken in Nederland aanwezig, al waren het er toen minder dan momenteel. Op 29 oktober pleisterde er een Noordse Goudvink bij de telpost op het Ballooerveld die het trompetgeluid liet horen. Dat was onze eerste. Daarna werd het geluid op meerdere ochtenden gehoord, al was dat in kleinere aantallen dan op diverse andere telposten in het land het geval was (soms enkele tientallen).

De Trompetgoudvinken komen uit bepaalde streken van Finland en een gebied in het noordoosten van Europees Rusland, genaamd Komi (vandaar ook wel Komi-Goudvink). In Falsterbo, ZW-Zweden, waren tot en met 9 november 2005 in totaal 10.636 Goudvinken geteld. Het hoogste dagtotaal betrof 4 november met 7.230 doortrekkende exemplaren. Er wordt slechts vermeld dat het om *Pyrrhula pyrrhula* gaat zonder verdere aanduiding van ondersoort of geluid. Ter vergelijking: vorig najaar werden tot 20 november 1.748 Goudvinken geteld te Falsterbo en het gemiddelde aantal over de jaren 1973-2004 is 824 exemplaren.

Dit najaar is er dus een echte uitschieter. Mogelijk vliegen er de komende tijd nog meer, al dan niet trompetterende, Noordse Goudvinken door Drenthe.

Bronnen:

- < www.trektellen.nl >
- < www.skof.se >
- < www.sovon.nl >
- onder PTT-nieuwsbrieven

Hans Olk

WINTERTELLING 2004/05 & BSP-NB

De meeste waarnemingen komen tegenwoordig via websites binnen. Het doorgeven van waarnemingen op papier lijkt niet meer van deze tijd. Toch was het best een goed idee om een BSP-nb formulier bij de verzending van de wintertelling 2004/2005 te voegen. Via Agaath kreeg ik een envelop met 38 ingevulde telformulieren. In tabel 1 heb ik een opsomming van de BSP-nb soorten en de waargenomen aantallen gegeven.

Omdat ik wat gevoel wilde krijgen met de waargenomen aantallen ging ik lezen in het boek 'Wintervogels van Drenthe', vooral in bijlage 3. Al snel kwam ik erachter dat de doelstelling/methode van de oude en nieuwe stijl wintertelling niet vergelijkbaar is. Binnen de nieuwe stijl zijn de aantallen waarnemingen van de soorten behoorlijk afgenomen. De reden hiervan is dat we atlasblokken niet meer doorkruisen zoals bij de oude wintertelling. Maar dit is jullie allemaal niet ontgaan! Houdt ogen en oren open, blij formulieren insturen en kijk ook eens op de website van WAD of SOVON.

Remco Drewes

Tabel 1: Soorten en aantallen tijdens januaritelling 2004/05 (op alfabetische volgorde).

Soort	aantal	Soort	aantal
Appelvink	21	Krakeend	86
Barmsijs	56	Kruisbek	366
Blauwe Kiekendief	57	Monniksparkiet	1
Bokje	1	Nijlgans (> 10 exx.)	175
Bonte Kraai	17	Nonnetje	13
Bosuil	3	Patrijs	18
Brandgans	32	Pestvogel	4
Brilduiker	49	Pijlstaart	1
Dodaars	5	Provençaalse Grasmus	1
Frater	1	Putter	124
Goudplevier	558	Ransuil	18
Grauwe Gans	638	Rietgans (> 50 exx.)	23.436
Grauwe Kiekendief	1	Scholekster	2
Groene Specht	1	Smelleken	5
Grote Canadese Gans	301	Smient	817
Grote Gele Kwikstaart	2	Steenuil	5
Grote Mantelmeeuw	6	Tijftjaf	2
Grote Zaagbek	61	Toendrarietgans	165
Houtsnip	11	Velduil	1
IJsvogel	5	Waterpieper	3
Indische Gans	3	Waterral	1
Kauw (<i>C.M. soemeringii</i>)	11	Waterspreeuw	1
Klapekster	31	Wilde Zwaan	12
Kleine Rietgans	1	Wintertaling	3
Kleine Zwaan	252	Witgatje	3
Knobbelzwanen (>10 exx. & pleisterend)	163	Wulp	66
Kolgans	1.504	Zwarte Specht	8

RESULTATEN WAD-TREKTELDAG 2005

De vijfde WAD-trekteldag werd, evenals vorig jaar, op drie locaties georganiseerd. Op zaterdag 8 oktober kon men, naast de hoofdlocatie bij het veldstudiecentrum in Orvelte, terecht op het Balloerveld en het Bargerveen. In de week voorafgaand aan de tel-dag werd het weer steeds beter. Dat zou wat kunnen gaan beloven...

Hieronder volgt per telpost even kort een dagverslag. De totalen staan op pagina 6 weergegeven.

Balloerveld

De ochtend begon zeer hoopvol. De Vinken, Kepen en Graspiepers leken er ondanks de grondmist zin in te hebben. Maar al gauw stortte de trek helemaal in. Vanaf 10:30 uur trok het helemaal dicht en dat betekende eigenlijk het einde van de trek. De circa 25 bezoekers die we, verdeeld over de gehele dag, op de telpost mochten ontvangen kregen nu niet echt een indruk wat een interessante bezigheid het trektellen kan zijn. De gezelligheid was er gelukkig niet minder om en de soep smaakte goed. Vanaf 13:30 uur verdween de bewolking geleidelijk en werd het gelukkig nog een mooie zonnige middag. Maar de vogels bleven uit. Slechts twee Buizerden waagden zich in de lucht.

De ervaring aan het eind van de middag viel geheel ten deel aan een groep Spreeuwen. Enkele 'krenten uit de pap' waren 1 Smelleken, 2 Kruisbekken en de eerste Kol- en Rietganzen. Kortom: een enigszins teleurstellende teldag op het Balloerveld.

Orvelte

Op reis naar het trektelpunt bij Orvelte leken de weersomstandigheden heel redelijk. Een heldere hemel en droog. Om 07:00 uur waren de eerste roepjes van Merels, Roodborsten en Winterkoninkjes al hoorbaar.

De eerste uren van de telling kwamen er al behoorlijk was vinken en zanglijsters over. Het beloofde een goede dag te worden. Ongeveer rond 9:30 uur dreef een gordijn van mist binnen en stagneerde de trek. Vanaf dat moment werden geen grote aantallen meer gezien. Ook toen de lucht rond 13:00 uur opklaarde trok de trek niet aan en viel zelfs vrijwel stil. Over het algemeen was het tot 15:00 uur wel aardig vogelen met vogels die ter plaatse rondvlogen zoals Keep, Wulp, Buizerds en Kruisbekken. Vanaf 15:00 uur werden bij gebrek aan vogels vlinders geteld. Al met al was het een gezellige dag met in totaal 19 bezoekers.

Bargerveen

In het Bargerveen begon de zaterdag met mist, vanaf het uitkijkpunt was het zicht ongeveer 50 meter. Het was geen dikke laag mist, want recht boven het tel-punt was de blauwe lucht zichtbaar. Het eerste anderhalf uur is dus geteld in een soort koker met een diameter van 100 meter. Ondanks de beperkingen van de mist kon er wel geteld worden en er waren ook vogels!

Het eerste anderhalf uur werden er bijna 1.500 vogels geteld. Vanwege het beperkte zicht moet dit een fractie zijn geweest van wat er die morgen in totaal is over gekomen. Vanaf 11:00 uur werd het rustig in de lucht. Slechts een enkele groep Koperwieken en een paar losse Veldleeuweriken kwamen langs de telpost. Om één uur is gestopt met tellen.

Trektelpost 'de bult' in het Bargerveen

(foto: Albert Hidding)

In totaal zijn er 3.104 vogels geteld verdeeld over 34 soorten. Vink, Keep, Koperwiek en Kramsvogels vormden veruit de meerderheid. Opvallend afwezig waren de roofvogels; er is slechts één Buizerd waargenomen. Deze vloog aan het eind van de ochtend richting het zuiden toen de zon al aardig krachtig was geworden. Een Blauwe Kiekindief werd de hele ochtend jagend waargenomen in de omgeving van de telpost.

Er zijn ook een aantal leuke soorten waargenomen. Zo vloog er een groepje van acht Boerenzwaluwen langs de telpost, twee maal een Grote Gele Kwikstaart en twee maal een Kruisbek. Vrijwel alle vogels vlogen in de richting zuidwest. Met uitzondering van een groep van 24 Ringmussen die richting het oosten vloog. Ook een enkele eend en Watersnip werden waarschijnlijk aangetrokken door het open water in het Bargerveen, want ook deze vlogen in oostelijke richting.

Ballooerveld	aantal	Orvelte	aantal	Bargerveen	aantal
Spreeuw	920	Vink	564	Vink / Keep	1.569
Vink	157	Spreeuw	252	Kramsvogel	422
Graspieper	153	Graspieper	127	Koperwiek	244
Veldleeuwerik	91	Zanglijster	61	Veldleeuwerik	124
Kolgans	82	Wulp	45	Spreeuw	121
Keep	39	Holenduif	40	Vink	108
Kramsvogel	28	Veldleeuwerik	40	Pimpelmees	86
Kievit	23	Sijs	35	Witte Kwikstaart	78
Zanglijster	16	Witte Kwikstaart	16	Sijs	67
Kneu	14	Houtduif	14	Graspieper	54
Kokmeeuw	14	Geelgors	9	Koolmees	44
Witte Kwikstaart	12	Staartmees	9	Keep	31
rietgans spec.	10	Groenling	7	Ringmus	24
Sijs	10	Sperwer	5	Houtduif	23
Groenling	9	Grote Lijster	4	Zwarte Mees	18
Koperwiek	7	Kauw	4	Wilde Eend	12
Rietgors	6	Kneu	4	Grauwe Gans	11
Grauwe Gans	3	Watersnip	3	Kauw	10
Heggenmus	3	Gaai	2	Boerenzwaluw	8
Ringmus	3	Heggenmus	2	Holenduif	8
Zwarte Mees	3	Keep	2	Rietgors	8
Barmsijs	2	Koperwiek	2	Zanglijster	5
Buizerd	2	Nijlgans	2	Geelgors	4
Kruisbek	2	Zwarte Mees	2	Grote Lijster	4
Watersnip	2	Aalscholver	1	Watersnip	4
Blauwe Reiger	1	Merel	1	Aalscholver	2
Merel	1			Grote Gele Kwikstaart	2
Putter	1			Kievit	2
Smelleken	1			Kruisbek	2
Turkse Tortel	1			Merel	2
				postduif	2
				Wintertaling	2
				Zwarte Kraai	2
				Buizerd	1
<i>Totaal</i>	<i>1.616</i>	<i>Totaal</i>	<i>1.253</i>	<i>Totaal</i>	<i>3.104</i>

VOORLOPIGE RESULTATEN BROEDVOGELINVENTARISATIE LOFAR-GEBIED

Dit voorjaar heeft de provincie opdracht gegeven voor een broedvogelinventarisatie in het Hunzedal rond het Achterste Diep. In dit ruim 1.500 hectare grote gebied zijn in de periode april tot en met juli vijf inventarisatierondes gemaakt volgens de landelijke SOVON-methode (BMP - bijzondere vogelsoorten met enkele aanvullende soorten). De laatste keer dat er een inventarisatie in dit gebied heeft plaats gehad was in 1985.

Het onderzochte gebied maakt deel uit van het bestemmingsplan LOFAR-radiotelescoop (rond de kern). Dit gebied ligt in de gemeente Borger-Odoorn, oostelijk van Buinen en Exloo (figuur 1).

LOFAR (LOW Frequency ARray, of te wel: lage frequentie telescoop) is de grootste radiotelescoop ter wereld, die waarnemingen doet in de lage frequenties (10 tot 250 MHz).

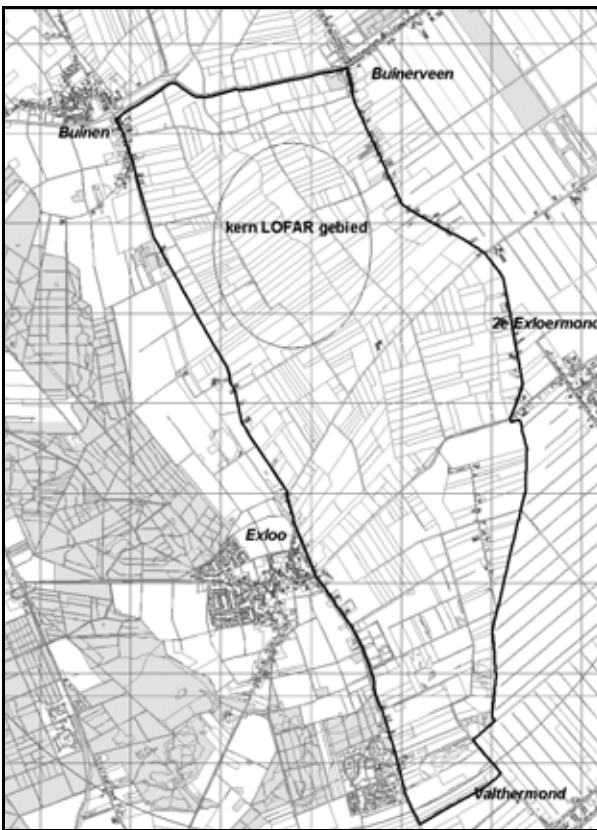
LOFAR bestaat uit ruim 25.000 kleine antennes die worden geplaatst over Fryslân, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland en een stuk van Duitsland.

De antennes worden via een uitgestrekt glasvezel-netwerk gekoppeld aan een supercomputer. De eerste antennes zijn dit jaar geplaatst.

Bijgaand alvast enkele voorlopige resultaten van deze inventarisatie. Overigens is de tekst van deze bijdrage oorspronkelijk voor een ander (meer algemener) doel geschreven.

De top-3 betreft Rode-lijstsoorten

De talrijkste broedvogels in het LOFAR-gebied zijn Veldleeuwerik, Gele Kwikstaart en Graspieper. Honderden paren vinden hier een plekje om te broeden. Alle drie staan ze als 'gevoelig' op de vorig jaar verschenen herziene 'Rode lijst van broedvogels'. Ze hebben het moeilijk in Nederland en in enkele tientallen jaren zijn de aantallen van deze drie soorten met 50-90% afgenomen in Nederland. Het LOFAR-gebied is van groot belang voor deze soorten.

Figuur 1. Begrenzing van het onderzoeksgebied

Broedvogels van agrarisch gebied staan sterk onder druk. Veel nesten van Veldleeuwerik en Graspieper gaan verloren door de intensieve bewerking van het land. Ook de bermen, sloten en slootwallen worden gemaaid en opgeschoond in de periode dat veel vogels eieren of jongen hebben. De Gele Kwikstaart komt het beste uit de bus

wat broedsucces betreft en lijkt zich redelijk te handhaven in de intensief bewerkte aardappelpercelen. Eind juni werden flink wat alarmerende ouders en ook pas uitgevlogen Gele Kwikstaarten gezien.

Andere vogels van de Rode lijst die zich in het gebied weten te handhaven zijn Grutto, Koekoek, Patrijs, Spotvogel, Slobeend en Zomertortel. Ook Geelgorzen en Grasmussen zijn er goed vertegenwoordigd; Blauwborst en Roodborsttapuit zijn nieuwkomers. De Geelgors en Roodborsttapuit zijn onlangs van de Rode lijst gehaald omdat het ze weer beter gaat.

2005 een goed Kwarteljaar

Patrijzen zijn schaars geworden. Fazanten maar vooral Kwartels lieten zich goed horen in 2005. Veel Kwartels kwamen pas in juni naar het LOFAR-gebied; droogte in het zuiden van Europa speelde mogelijk een rol. Als je in juni en juli 's ochtends omstreeks 04:00 uur in het LOFAR-gebied bent roepen de Kwartels goed. Na enkele uren wordt het roepen minder intensief en later op de dag wordt de roep nauwelijks meer gehoord. Percelen met graan (vooral gerst) zijn in trek, maar ook in bieten, aardappels en in grasland doken Kwartels op. Perceelsranden werden geregeld door Kwartels bezocht getuige het feit dat Kwartels voor de voeten opvlogen. Er werden ongeveer 130 paar Kwartels vastgesteld, een opmerkelijk hoog aantal.

In de aangrenzende Zoersche landen werd een familielid van de Kwartel, namelijk de Kwartelkoning gehoord. Kwartelkoningen zijn erg zeldzaam. In heel Nederland zaten er dit jaar naar schatting 90 paar (gegevens SOVON). De Kwartelkoning laat de roep in de nachtelijke uren horen.

Steltlopers in de knel

Kievit, Scholekster, Wulp en Grutto zijn de broedende steltlopers van het LOFAR-gebied. Het broedsucces was echter zeer matig. Er werden geregeld nesten gevonden en broedende vogels gezien, maar slechts een klein aantal vogels is alarmerend (dus met jongen) waargenomen. Ook in de jongenfase ging veel fout. Zo is van de Grutto geen enkel jong groot geworden. Van de andere weidevogels werden geen grote kuikens gezien, met uitzondering van enkele Kieviten.

Roofvogels

Buizerd en Torenvalk zijn de roofvogels die hier broeden. Van twee paren Buizerd was één paar succesvol. Op het nest zaten drie jongen en begin juli werden er twee uitgevlogen jongen gezien. Van acht paren Torenvalken waren er vijf succesvol. Eén paar gebruikte een oud kraaiennest om te broeden en de rest zat in nestkasten.

Daarnaast werden in het gebied geregeld jagende Bruine kiekendieven gezien. Waarschijnlijk broeden de kiekendieven in de vloeivelden in de omgeving. Tot ver in mei werden in het al ingerichte LOFAR-gebied ook Blauwe kiekendieven gezien. In juni en juli werd driemaal de zeldzame Grauwe Kiekendief gezien.

Rapportage

Aan de uitwerking van de veldgegevens wordt momenteel de laatste hand gelegd. Het rapport (inclusief verspreidingskaartjes) zal nog dit jaar verschijnen.

*Herman Feenstra,
Bureau Vogelinventarisatie
'De Kraanvogel', Fochteloo.*

- 14.25-14.50 Manon Tentij, Vogelbescherming
Zijn Bruine Kiekendieven het noorden kwijt?
Henk Castelijns, VWG De Steltkluit
- 14.50-15.30 *Thee & koffie!*
- 15.30-15.55 Waarom toendrabroedende trekvogels het binnenland mijden (op zoek naar historische en genetische verklaringen voor hedendaagse biotoopvoorkeuren)
Theunis Piersma, RUG
- 15.55-16.20 Predatie bij weidevogels: wie, wat en hoe?
Wolf Teunissen, SOVON
- 16.20-16.30 Sluiting door de dagvoorzitter, uitreiking Zeiss-prijs

**PROGRAMMA LANDELIJKE
SOVON-DAG TE NIJMEGEN**

In de Vereniging te Nijmegen organiseert SOVON Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met Vogelbescherming en de NOU weer de Landelijke Dag met als ochtendthema: *Afrikagangers*.

Van twee lezingen (Zwarte Sterns en Bruine Kiekendieven) wordt hier alvast de samenvatting gegeven.

- 09.30 uur Zaal open
- 10.15-10.30 Welkom door de dagvoorzitter
Pim de Nobel,
- 10.30-11.00 35 jaar na de Sahel-catastrofe, hoe doen onze Afrikagangers het nu?
Ruud Foppen, SOVON
- 10.55-11.20 'Sharing the skies', over vogeltrek en informatieuitwisseling
Luit Buurma, Koninklijke Luchtmacht
- 11.20-11.50 *Koffie & thee!*
- 11.50-12.15 Hoe verwerft de Zwarte Stern zich in Afrika een plek tussen de zeesterns?
Jan van der Winden, bureau Waardenburg
- 12.15-12.40 Is de Wespindief wel een Afrikaganger?
Willem van Manen, SOVON
- 12.40-12.50 Uitreiking Herman Klomp-prijs 2005
- 12.50-14.00 *GROTE PAUZE (Lunch)*
- 14.00-14.25 Kust & Vliegwerk: een beschermingsplan voor duin- en kustvogels

Hoe verwerft de Zwarte Stern zich in Afrika een plek tussen de zeesterns?

Zwarte Sterns broeden in ondiepe zoetwatermoerassen met veel waterplanten. De kolonies zijn relatief klein en de sterns benutten een divers menu van vliegende insecten, waterinsecten, regenwormen, amfibieën en visjes. Heel afwijkend van de overige sternsoorten die vooral in grote kolonies broeden en hoofdzakelijk vis eten. Direct na het broedseizoen ondergaan Zwarte Sterns echter een gedaanteverandering, zowel in uiterlijk als in levenswijze. Ze worden net als zeesterns wit van onder en ze verzamelen zich in grotere groepen. Ze trekken naar kustgebieden van Europa waaronder het belangrijkste gebied het IJsselmeer-Markermeer is. Waarom deze tussenstop zo belangrijk is en wat er recent aan negatieve ontwikkelingen te zien is, komt in de lezing aan de orde. Hierna trekken de Zwarte Sterns naar Afrika. De handboeken tonen, in verspreidingskaarten, als overwinteringsgebied het kustgebied tussen Marokko en Zuid-Afrika. Maar is dit wel overal even belangrijk? En wat doen ze in die gebieden? En hoe redden ze het tussen de echte zeespecialisten zoals Reuzenster, Koningsster, Grote Kuifster, Bengaalse Ster, Grote Ster en Visdief? Allemaal vragen die tot de verbeelding spreken voor mensen die de Zwarte Ster alleen maar uit de Nederlandse moerassen kennen. Meerjarig onderzoek in een aantal Afrikaanse landen, waaronder Ghana, Namibië, Benin en Sierra Leone, licht een tipje van de sluier op. Zo langzaam maar zeker wordt duidelijk dat de Zwarte Ster een heel specifieke habitat- en voedselkeus heeft die de soort in staat stelt de competitie met de zeesterns aan te gaan.

Jan van der Winden

Zijn Bruine Kiekendieven het noorden kwijt?

In Zeeland wordt de overwinterende populatie Bruine Kiekendieven gevolgd door het uitvoeren van slaapplaatstellingen. Daaruit blijkt dat de laatste 15 jaar het aantal overwinterende Bruine Kiekendieven is toegenomen van circa 10 exemplaren tot 100-175 exemplaren. Het gaat vooral om eerstejaars vogels waarvan in het veld het geslacht niet te bepalen is. Eén op de 15 is ouder dan één jaar; de helft daarvan is man.

Bruine Kiekendieven overwinteren in open gebieden waar veel watervogels overwinteren. In kale gebieden zonder dekking, zoals slikken tref je ze niet aan. Buitendijkse schorren met hoogteverschillen in vegetatie en geulen en binnendijkse kreken met zo'n zelfde structuur zijn de plaatsen waar ze overwinteren en overnachten. Dat heeft te maken met de wijze van jagen. Prooien worden namelijk bemachtigd bij verrassing. Ook wordt aas gegeten en prooi gestolen van andere roofvogels of soortgenoten ('kleptoparasitisme').

Slaapplaatsen lenen zich tevens voor gedrags- en voedselonderzoek. In het Verdrongen Land van Saefthinghe, waar meer dan driekwart van de populatie overwintert, hebben beide plaatsgevonden. Uit op de slaapplaats verzamelde braakballen blijkt dat vooral eenden (Wilde Eend, Smient en Winterdaling), duiven en Waterhoen worden gegeten. Maar het menu is divers. Er wordt een vergelijking getrokken met een in ZW-Frankrijk overwinterende populatie, waar de overwintersaars voor 71% uit vogels ouder dan een jaar bestaat en vrijwel uitsluitend lokale broedvogels en hun jongen overwinteren (Bavoux *et al.* 1991, 1994 en 1997).

Henk Castelijn

PARALLEL-PROGRAMMA NCN-DAG TE NIJMEGEN

Parallel aan het hiervoor gepresenteerde SOVON-programma wordt een lezingenprogramma van de NCN (Nederlands Centrum voor Natuuronderzoek) georganiseerd met als dagthema: "*Goed natuurbeheer: samenwerking tussen wetenschappers en beheerders*".

09.30 uur Zaal open

10.20-10.30 Welkom door de dagvoorzitter
Ella de Hullu, lid managementteam
Directie Natuur LNV]

> *Vragen vanuit het natuurbeheer...*

10.30-10.55 Kan natuurbeheer zonder wetenschap?

10.55-11.20 Mattheijs Schouten, Staatsbosbeheer
Herstel van heide: successen, problemen en broodnodige kennis
Bart van Tooren, Natuurmonumenten

11.20-11.50: Koffie (& thee)!

> *Nieuwe inzichten...*

11.50-12.15 En nu het Korhoen... nieuwe inzichten in het functioneren van heidesystemen
Joost Vogels, Arnold van de Burg, Hugh Jansman & Henk Siepel, (Dierecologie, Radboud Universiteit Nijmegen, Stichting Bargerveen & Alterra)

12.15-12.40 Het zaad valt te dicht bij de plant: versnipperingseffecten voor planten
Wim Ozinga & Jan van Groenendaal (Alterra & Aquatische Ecologie en Milieubiologie, Radboud Universiteit Nijmegen)

12.40-14.00 GROTE PAUZE (Lunch)

> *De noodzakelijke verdieping...*

14.00-14.25 Wederopstanding van Nederlandse hoogvenen: een aannemelijk vooruitzicht?
Leon Lamers, Hilde Thomassen, Fons Smolders & Jan Roelofs (Aquatische Ecologie en Milieubiologie, Radboud Universiteit Nijmegen & B-ware)

14.25-14.50 Waar een groot gebied klein in kan zijn: het belang van kleinschalige heterogeniteit voor hoogveenfauna
Gert-Jan van Duinen, Wilco Verberk & Hans Esselink (Stichting Bargerveen & Dierecologie, Radboud Universiteit Nijmegen)

14.50-15.30 Thee

> *Natuurherstel in dynamische gebieden...*

15.30-15.55 Staan exoten het herstel van de Nederlandse riviersystemen in de weg?
Marielle van Riel & Gerard van Velde (Dierecologie, Radboud Universiteit Nijmegen)

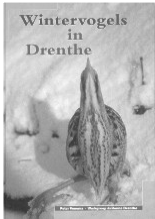
15.55-16.20 Herstel van zeegras in de Waddenzee: dynamiek in omgeving, populatie en beleid
Marieke van Katwijk, Arthur Bos, Karin Hermus & Dick de Jong (Milieukunde, Radboud Universiteit Nijmegen & RIKZ)

16.20 uur Sluiting door de dagvoorzitter

WAT IS DE WERKGROEP AVIFAUNA DRENTHE?

De Stichting **Werkgroep Avifauna Drenthe** is op 28 juni 1977 opgericht met als doel het organiseren en stimuleren van ornithologisch veldonderzoek voor wetenschappelijke doeleinden en ten dienste van vogel- en natuurbescherming, speciaal in de provincie Drenthe. Daarnaast is publicatie van de resultaten van het door de WAD georganiseerde en gestimuleerde onderzoek een belangrijke doelstelling en heeft de WAD de functie van SOVON-districtsraad op zich genomen.

In 1982 heeft de WAD, in samenwerking met de provincie Drenthe, het boek 'Vogels van Drenthe' uitgegeven. Met 'Broedvogels van de provincie Drenthe', in 1996, hebben WAD, SOVON en de provincie Drenthe opnieuw samengewerkt. 'Wintervogels in Drenthe', een boek over vijf jaar wintertellingen in januari (1995-1999), is de nieuwste uitgave van de WAD. Dit boek verscheen eind 2001.

De WAD biedt vogelaars de gelegenheid om in het periodiek 'Drentse Vogels' verslag te doen van hun onderzoek in Drenthe. In de loop van de jaren heeft dit blad bij vogelonderzoekers in binnen en buitenland een uitstekende reputatie opgebouwd. Iedereen die de WAD wil steunen kan dit in de eerste plaats doen door mee te werken aan de diverse vogelonderzoeken. Daarnaast kan iedereen donateur worden voor € 12,00 per jaar (organisaties betalen € 24,00 per jaar). Donateurs ontvangen automatisch 'Drentse Vogels' na uitkomen en betaling van contributie. U kunt zich als donateur aanmelden door overmaking van het verschuldigde bedrag op gironummer 3870292 t.n.v. Werkgroep Avifauna Drenthe te De Kiel onder vermelding van 'nieuwe donateur'.

BESTUURSLEDEN EN COÖRDINATOREN VAN DE

Agaath Kooi – voorzitter ad interim / wintertellingen

Hesselterbrink 396, 7812 EK Emmen (tel.: 0591 – 64 15 04)

Remco Drewes – secretaris / ledenraad SOVON / BSP-nb

De Hilde 44, 9472 WG Zuidlaren (tel.: 050 – 311 23 82; e-mail: r.drewes@home.nl)

Jaap Ruiter – penningmeester

Kwekebosweg 2, 7849 TA De Kiel (tel.: 0591 – 38 20 70)

Bert Dijkstra – districtscoördinator SOVON / redactie Drentse Vogels

Burgemeester Jollesstraat 11, 9401 LD Assen (tel.: 0592 – 31 02 14)
SOVON, district 4, Antwoordnummer 2505, 6573 ZX Beek-Ubbergen

Harold Steendam – ganzen- en zwanentelling

Ronkelskamp 21, 9468 EM Annen (tel.: 0592 – 27 38 45)

René Oosterhuis – midwinter-watervogeltelling

Nijenoertweg 131, 9351 HR Leek (tel.: 0594 – 51 01 02)

Sjoerd Boonstra – WAD-website < www.avifaunadrenthe.nl >

Grasbeemd 19, 9403 MH Assen (tel.: 0592 – 40 91 85)

Hans Olk – Drentse vogel van het jaar

Doevenkamp 32, 9401 MD Assen (tel.: 0592 – 31 53 63)
